

Provinciale Ondersteuning
Vrijwilligerswerk Limburg

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Verslag/Bevindingen van het mini symposium 'Naar een toekomstbestendig gemeentelijk vrijwilligersbeleid' op 28 november 2019 in het Keenter hart in Weert

In het welkomstwoord is door POVL-penningmeester/bestuurslid Kees van Kemenade gesproken over de belangrijkste rol van POVL: ondersteunen en versterken van vrijwilligerswerk in onze provincie met name door uitwisseling van kennis en kunde en belangenbehartiging. Vrijwilligerswerk en aandacht voor vrijwillige inzet is in deze tijd vaak ingebed in andere beleidsterreinen. Hierdoor dreigt soms de aandacht voor vrijwilligerswerk te verslappen.

Zorg/welzijn (svrijwilligers) krijgen -zo lijkt het- meer aandacht en het traditionele vrijwilligerswerk en -ondersteuning minder. Echter, deze vormen van vrijwilligerswerk en vrijwillige inzet zijn nog altijd heel belangrijk en verdienen blijvende aandacht en ondersteuning. Onder meer deze tendens heeft POVL ertoe gebracht om het belang van vrijwillige inzet in de breedte onder de aandacht te brengen. Vrijwilligerswerk/vrijwillige inzet (breed) is de smeerolie binnen onze samenleving en onmisbaar bij de uitvoering van taken binnen het sociaal domein.

De inventarisatie 'Naar een gemeentelijk Vrijwilligersbeleid' die door Willem-Jan de Gast en Ronald Hetem van Movisie is uitgevoerd sloot daarop aan. Vandaar dat we dit symposium gezamenlijk initieerden.

Landelijk onderzoek, provinciale werkelijkheid

Willem-Jan de Gast van Movisie leidt de aanwezigen door een presentatie over het landelijk onderzoek en deelt de belangrijkste aanbevelingen (presentatie is als bijlage toegevoegd). Hij geeft aan dat gemeenten een ondersteunende en faciliterende rol hebben in de borging van vrijwillige inzet. Vandaar ook dat zowel medewerkers van vrijwilligerscentrales, welzijnsorganisaties, maatschappelijke organisaties als gemeenten zijn uitgenodigd.

Landelijke trends:

- Andere organisatievormen: burgers verenigen zich vaker in burgerinitiatieven waar ze zich 'ongeorganiseerd' inzetten voor andere en de samenleving.

- De 'traditionele' vrijwilligerscentrale verdwijnt soms en gaat bijvoorbeeld op in (sociale) wijkteams, wijkregisseurs of verenigingsondersteuners. Aandacht voor vrijwillige inzet en ondersteuning van vrijwilligers(werk) is en blijft belangrijk ongeacht de vorm!

- Binnen gemeenten is niet/nauwelijks actueel vrijwilligerswerkbeleid. Het is veelal ingebed binnen andere beleidsterreinen. Hierdoor ontbreekt een visie en strategisch beleid specifiek gericht op faciliteren en stimuleren van het vrijwilligerswerk. De aandacht voor vrijwilligerswerk binnen een gemeente is afhankelijk van de betreffende ambtenaar of wethouder. De vraag hoe kan het 'goed' opgepakt worden in werkelijkheid waar participatie en andere grote thema's binnen het sociaal domein de boventoon voeren?

-Waardering voor vrijwilligers meestal wel gemeentelijk georganiseerd.

-Omdat vrijwilligerswerk is ingebed binnen verschillende beleidsterreinen is voor ondersteuning samenwerking nodig zowel tussen ambtenaren/afdelingen onderling, maar ook tussen gemeenten en welzijnsorganisaties en/of vrijwilligersorganisaties.

- Het vrijwilligerswerkbeleid wordt interactief met organisaties en ondersteuningsfuncties geëvalueerd en opgesteld. Voorbeelden in Limburg zijn Maastricht en Sittard-Geleen. Movisie heeft in Sittard-Geleen een traject voor het innoveren van de informele zorg mogen begeleiden. Dit is uitgewerkt in samenwerking met het werkveld (daar zit de kennis! En daar moet ook het draagvlak en draagkracht vandaan komen!). In Maastricht heeft Movisie samen met vrijwilligersorganisaties het vrijwilligerswerkbeleid in zorg en welzijn geëvalueerd en aanbevelingen gedaan om het toekomstbestendig te maken.

Ontwikkelingen en behoefte:

-Meer aandacht voor en vraag naar integraliteit; m.a.w. alles wat met (ondersteuning) vrijwillige inzet te maken heeft op 1 plek onderbrengen.

-Visie, beleid en strategie samen met (werk)veld opzetten (lokaal).

-Scherper benoemen van maatschappelijke outcome en impact van de vrijwillige inzet. Dit laatste staat in de kinderschoenen. Ook vrijwilligersorganisaties en initiatieven kunnen aangeven voor welke veranderingen ze staan. Als je daar subsidie voorgeeft als gemeente mag je iets verwachten. Bij de aanvragen van projectsubsidies vraagt de gemeente Utrecht aan organisaties hoe de beoogde verandering wordt bereikt.

Praktijk van alledag

Veel gemeenten hebben het vrijwilligerswerkbeleid na de Wmo 2015 niet vernieuwd. Tegelijkertijd zijn er wel stevige ontwikkelingen geweest in de participatie samenleving, vergaande decentralisatie en bezuinigingen. Gemeenten(raden) zelf vinden dat het vrijwilligerswerkbeleid vernieuwd moet worden. Ronald Hetem van Movisie heeft drie routes geschetst met bij behorende rollen voor de gemeente:

-Van visie naar beleid naar uitvoering: ambtenaar als regisseur

-Van binnen naar buiten: ambtenaar als netwerker

-Samenwerken om gezamenlijk maatschappelijke doelen te bereiken: ambtenaar is procesbegeleider (facilitator)

Kijkend naar bovenstaande routes mist in de praktijk regelmatig de afstemming. Intern en extern en moeten contacten worden versterkt. Organisaties en initiatieven kunnen uitgenodigd worden om

mee te denken en mee te praten maar van belang is wat er vervolgens mee wordt gedaan. Voor vrijwilligers(organisaties) is het van belang dat het vrijwilligerswerkbeleid bottom up vorm krijgt en dat het vrijwilligerswerk niet te instrumenteel wordt ingezet.

Hoe kan gemeentelijk (vrijwilligers)beleid werken?

Ook in Limburg zijn mooie en goede voorbeelden van vernieuwende, interactieve aanpak. Marco Vanhommerig coördinator van 'D'r Durpswinkel' en vrijwilligerscentrale in Simpelveld heeft enkele mooie, succesvolle voorbeelden gedeeld; onder meer de innovatie prikkel. Verenigingen worden uitgedaagd hun idee uit te werken en tijdens een avond te presenteren in de vorm van een pitch. Op deze manier worden verenigingen en organisaties gestimuleerd samen te werken en kunnen ze budget voor hun activiteiten/ideeën verdienen.

Een ander voorbeeld van innovatief vrijwilligerswerkbeleid is Zoetermeer. De gemeenteraad heeft beslist dat er een verenigingsondersteuner komt en de relatie met het lokale steunpunt is opgezegd. De verenigingsondersteuner heeft de opdracht om met vrijwilligersorganisaties hun eigen ondersteuning vorm te geven. Daarvoor is er een stuurgroep van vrijwilligers en een fonds specifiek voor de financiering van de vrijwilligersondersteuning in het leven geroepen. Vrijwilligers beslissen gezamenlijk welke ondersteuning ze willen en wie dat kan bieden. Voor specifieke thema's (kennisuitwisseling over vrijwilligersmanagement, vrijmaken van lokale vrijwilligersenergie en onderlinge netwerken) worden werkgroepen ingericht. De financiering kan uit het fonds komen.

Movisie signaleert dat op meer plaatsen er geen vrijwilligerscentrale (meer) is en de gemeente samen met het vrijwilligersveld de visie en ambities voor de vrijwilligersondersteuning opstelt. Er is wel aandacht voor vrijwillige inzet maar op andere manier georganiseerd.

Organisaties hebben meer zelf de regie. Ondersteuning vanuit een centraal punt blijft gewenst; tenzij het ook op een andere manier vormgegeven kan worden.

Wil je als gemeente je vrijwilligersbeleid herzien? Vraag je dan af: hoe wil ik dat vrijwilligersbeleid er voor mijn gemeente uitziet? Kijk naar: Wat staat en loopt goed? En: Waar is behoefte aan? Bekijk dit samen met het 'maatschappelijk veld' (zowel professioneel als vrijwillig(ers)organisaties). En ga van daaruit gezamenlijk verder.

Gesprekstafels

In zg. gesprekstafels is in kleinere groepen besproken: Wat werkt en helpt, wat is lastig, hoe kom je tot een gedragen visie en ambitie, en wat is nodig om het vrijwilligerswerk duurzaam en integraal te verankeren in het gemeentelijk beleid en in de lokale uitvoering? Wie speelt daar welke rol in?

Een van de conclusies is, dat door de mix van aanwezige achtergronden het soms over verschillende niveaus gaat. Grote vs kleinere gemeenten, bewoners initiatieven vs georganiseerde activiteiten en (grotere) vrijwilligersorganisaties of welzijns- of andere professionele organisaties.

Van belang is en blijft: het organiseren van betrokkenheid: netwerk, samenwerken, managen van betrokken mensen, 'nabij/dichtbij zijn', communicatie. Dat is een rode draad en staat los van achtergronden of uitgangssituatie.

Het is belangrijk dat de gemeente faciliteert; dat ze het mogelijk maakt dat mensen betrokken zijn en blijven en zich inzetten. Het 'duurzaam omgaan met lokale vrijwilligers en vrijwilligers energie'.

Terugkoppeling per gesprekstafel:

Groep 1:

SMOL; Maatschappelijk Netwerk Limburg: een aantal provinciale maatschappelijke organisaties zijn hierin vertegenwoordigd. Zij proberen op een slimme manier verbindingen te leggen en samen te werken.

Vb. 27 Mo's schrijven vaak 33 gemeenten aan voor bv. subsidie; kan dit niet anders? Er wordt een haalbaarheidsonderzoek gedaan om te kijken of dit eenvoudiger kan, zodat het voor Mo's praktischer is en ook tijd/inzet bij gemeenten scheelt. In Brunssum zal een Parkstadbrede pilot gaan starten. Op www.maatschappelijknetwerklimburg.nl staat meer info over ontwikkelingen zoals een menu kaart bv. die ontwikkeld wordt.

Rode draad bij deze tafel was: hoe kunnen we slimmer samenwerken en nog betere verbindingen leggen, zodat zaken efficiënter kunnen. Vraag is wel of dit op verschillende niveau's te realiseren gaat zijn. Verder zijn goede voorbeelden gedeeld in de groep.

Groep2:

Het gaat niet alleen om het maken van beleid, maar vooral ook waar wil je naar toe? Wethouder gaat op bezoek bij organisaties en haalt daar vragen en behoeften op. Van belang hierbij is, dat proces zichtbaar moet zijn; niet alleen het resultaat delen, maar ook hoe ben je daar gekomen en met wie (proces).

Groep 3: 2 mo's, 2 welzijnsorganisaties vertegenwoordigd onder andere; je komt elkaar tegen in de buurt; de burger kom je ook in de buurt tegen.

-Waar liggen de grenzen? Was een belangrijke vraag in deze groep. Tegenwoordig niet altijd meer zo duidelijk. Van belang is de burger/vrijwilliger niet te over vragen. Rol van professional nog altijd belangrijk!

-Duurzame relaties met elkaar aangaan; langer dan de collegeperiode van 4 jaar is van belang. Niet alleen gemeente, maar ook professionele partners en (vrijwilligers)organisaties. Gezamenlijkheid; samen signalen uit buurt opvangen en iets mee doen. (professionals achter bureau uit).

-Verder aan de orde geweest: (gemeentelijke) gebouwen: stel je open! Laat medegebruik toe (op tijdstippen dat ruimtes leeg zijn en er behoefte is bij andere (vrijwilligers)organisaties. Dit ligt in de faciliterende sfeer. Van belang voor rol van gemeente naast financieel.

Conclusie was: veel gemeenten doen dit al en soms is een gemeente geen 'partij' maar zijn anderen hierbij nodig.

-Verankering van belang: sectoraal en/of integraal: voor alles is wat te zeggen.

-Burger moet zich herkennen in beleid.

-Soms moeite met behoud van vrijwilligers; met name degene die 'gestuurd' zijn vanuit sociale dienst. Dit werkt niet altijd effectief. Helpend zou wellicht een periodieke overleg in soort platform kunnen waar alle partijen vertegenwoordigd zijn, elkaar ontmoeten; het delen van ervaringen (niet alleen bij incidenten of problemen) en ontwikkelingen.

-motivatie en talenten van (potentiele) vrijwilligers is aan orde geweest.

-structureel vs incidentele vrijwillige inzet (aard van vrijwilligerswerk).

-Vraag in deze groep was ook: als burgerinitiatief/ongeorganiseerd; waar moet je dan zijn? Dit is echt een knelpunt en van belang! Om te stimuleren dat burgers zaken oppakken/initiëren. Het is anders dan een initiatief van een organisatie en hier moet binnen een gemeente ook aandacht voor zijn!!

Groep 4:

Vraag die aan de orde is geweest: waar vind je nu de vrijwilligers voor zowel incidenteel al structurele inzet? Uitwisseling over nieuwe/andere manieren van vrijwilligers werven, maar ook positionering van belang! Vwc kan daarbij belangrijke rol spelen; maar hoeft niet.

-Hoe kan een gemeente faciliteren en ondersteunen? Hoe vrijwilligerswerk stimuleren? Systemen zijn nodig en ondersteunend; vb. digitale vrijwilligersvacaturebank; maar daar ben je er niet mee. Dichtbij mensen zijn is des te belangrijker; persoonlijk contact, proactief, stimuleren. Tussen de mensen zijn, in de buurt, tijdens buurt/wijkbijeenkomsten.

-Gemeente Nederweert heeft gekozen voor inzet Gebiedsregisseurs en combinatie functionarissen i.p.v. steunpunt vrijwilligers; Rol gemeente is: randvoorwaarden scheppen, burgers elkaar laten vinden, ondersteund door werkveld; maar ook actieve rol door in de buurt te zijn en voortouw te nemen en de verbinding zelf te leggen (combinatie functionarissen).

-Manier van organiseren is veranderd en van belang; het vraagt nu iets anders van je...

-Samenwerking van belang zodat de behoefte aan ondersteuning, stimulering en facilitering blijft.

-Vraag je als gemeente af: waar sta je nu? Het is een golfbeweging; ontwikkelingen/benaderingswijzen komen en gaan; van sturend naar facilitator/netwerker en weer terug.

Algemene conclusie:

-Duidelijk is dat vrijwillige inzet een 'breed begrip' is. De context is altijd van belang.

-Er is gesproken over ingrediënten voor integraal en toekomstbestendig vrijwilligersbeleid (en -uitvoering)

-Organiseren van betrokkenheid is de overkoepelende term: ondersteunen van initiatieven, burgerbeweging, georganiseerde vrijwilligers, buurt(net)werken. Elkaar ontmoeten

-Systemen/structuur is van belang (digitale vacaturebanken, apps, enz.) maar 'er zijn' is minstens zo belangrijk! We leven in een netwerksamenleving.

-Incidentele inzet vrijwilligers t.o.v. langdurig en structureel; vinden en binden van nieuwe vrijwilligers blijft aandacht vragen. Met z'n allen 'vissen we ook in dezelfde vijver'. Belangrijk is op andere manieren te kijken en het aan te pakken. In Zoetermeer wordt door verenigingen, organisaties en gemeente samengewerkt en gekeken hoe e.e.a. het beste vormgegeven en uitgevoerd kan worden. We moeten volgens Lucas Meijs, duurzaam omgaan met beschikbare vrijwillige energie.

-Gemeente: het versterken van individuele talenten wordt belangrijk gevonden, dat kost tijd, energie en dus geld; dit vergt nl. de nodige ondersteuning/begeleiding. Er moet dan ook bereidheid zijn om middelen vrij te maken, zodat deze taak zo goed mogelijk uitgevoerd kan worden.

-aan de orde kwam: vereenvoudiging voor organisaties om taken uit te voeren, initiatieven daadwerkelijk te kunnen nemen/om te zetten in activiteiten; dit ook in voordeel van gemeenten.

-belangrijk is het om proces en uitkomst zichtbaar te maken.

Opbrengsten en vervolg

-Is vrijwilligersbeleid nog nodig? Is er voldoende aandacht voor vrijwilligersondersteuning of is het voldoende als vrijwilligers(beleid) geïntegreerd wordt binnen andere beleidsterreinen?

-In ieder geval is en blijft facilitering altijd nodig.

-Is en blijft ondersteuning in welke mate en vorm dan ook nodig.

Dat zijn belangrijke basis/randvoorwaarden.

-Rol van de gemeente is mogelijk maken dat vrijwilligers hun werk kunnen doen/hun taak kunnen vervullen/inzet kunnen leveren. Of dit nu ingebed is in andere beleidsterreinen, of het innovatie, subsidie of faciliteringsbeleid genoemd wordt, maakt niet zo veel uit...

-het belang van de gemeente is dat gezamenlijk met organisaties gewerkt wordt aan de maatschappelijke opgaven.

-Daarbij kijken naar wie/hoe/wat als het gaat om stimuleren, faciliteren en ondersteunen. Zo kan er voldoende vrijwilligersenergie vrijgemaakt worden en behouden blijven. Hier is niet een aanpak of situatie de 'beste'. Het is lokaal bepaald voor de specifieke lokale situatie. Zo kan de organisatievorm van waaruit vrijwillige inzet ondersteund/gefaciliteerd en gestimuleerd wordt een fysieke vrijwilligerscentrale zijn, het kunnen buurt/wijk steunpunten zijn, rechtstreeks vanuit de gemeente door inzet van gemeentelijke vrijwilligersondersteuner, leefbaarheidsregisseurs o.i.d.

-Van elkaar leren niet alleen op inhoud maar ook concreet als het gaat over hoe vinden binden we vrijwilligers.

-POVL staat voor versterking vrijwillige inzet en zal dit blijven doen (belangenbehartiging). Ze blijft bijeenkomsten organiseren.

-Movisie heeft een aanbod om vanuit dit mini symposium 'verdiepende' bijeenkomsten te organiseren. Dit kan provinciaal plaatsvinden middels de POVL bijeenkomsten of meer regionaal georiënteerd zijn.

Eerst inventarisatie: is er behoefte aan 2 tot 3 bijeenkomsten waarbij in een groep van 10/20 mensen vanuit hun eigen, vergelijkbare context thema's rondom vernieuwend, toekomstbestendig vrijwilligersbeleid, vrijwillige inzet, (organiseren van) betrokkenheid verder uit te diepen? Hierbij ondersteund door Movisie en POVL.

Welke thema's aan de orde komen kan en zal in gezamenlijkheid bepaald worden. Het doel zal zijn concrete stappen te kunnen zetten in je eigen context, uitwisseling en van elkaar leren. Een voorbeeld kan al zijn: het lokaal organiseren van betrokkenheid, klinkt mooi, maar hoe? Om daar samen dieper op in te gaan: wie heeft welke rol, aandacht voor talentmanagement, laten doorgroeien/ontwikkelen van vrijwilligers binnen je organisatie, waardering voor vrijwilligers enz.

POVL zal voor deze korte inventarisatie naar wensen en behoeften een mailing uitsturen.

Belangrijk is en blijft: elkaar ontmoeten, elkaar vinden, luisteren naar elkaar. Hierin kan POVL faciliteren. De uiteindelijke uitvoering gebeurt lokaal.